

Львівський державний університет внутрішніх справ

Co-funded by
the European Union

Грантовий проєкт ЄС Еразмус+ (напрям Жан Моне)
«Європейські правові цінності: досвід для України у
сфері кримінального провадження»
грантова угода № 101126810 – ELVEUCP – ERASMUS-
JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

**Матеріали
круглого столу**

**УКРАЇНА ТА ЄС:
АДАПТАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

23 травня 2025 року

Львів

*Рекомендовано до друку та поширення на електронних ресурсах ЛьвДУВС
Вченою радою навчально-наукового інституту права та правоохоронної
діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 11 червня 2025 року №7)*

**Україна та ЄС: адаптація кримінального та кримінального
процесуального законодавства:** матеріали круглого столу (23 травня 2025
року) / Н.Р. Лащук, Л.П. Брич. Львів: Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025. 290 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників круглого столу «Україна та ЄС: адаптація кримінального та кримінального процесуального законодавства», який відбувся 23 травня 2025 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ.

Опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності, достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів.

The textbook contains abstracts of thesis of the participants of the round table «Ukraine and the EU: Adaptation of Criminal and Criminal Procedural Legislation», which was held on May 23, 2025 at the Lviv State University of Internal Affairs.

Published in the author's editorial office. Responsibility for the authenticity of the academic integrity, facts, statistical data, and the accuracy of the presented material lies with the authors.

Михайличенко Т.О.	
ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ vs ДІЄТИЧНІ ДОБАВКИ: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄС	64
Мовчан Р. О., Душевська О. В.	
КРИМІНАЛЬНО КАРАНИ ПОСЯГАННЯ НА ДОВКІЛЛЯ ЗА ДИРЕКТИВОЮ (ЄС) 2024/1203 ТА КК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ	69
Навроцька В.В.	
БЕЗКАРНА ОБМОВА ПІДОЗРЮВАНИМ/ОБВИНУВАЧЕНИМ ЗАВІДОМО НЕВИНУВАТОГО – ПРОЯВ ПЕРЕВАГИ ЗАХИСТУ ЧИ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ?	75
Нерсисян А.С.	
БОЙОВИЙ ІМУНІТЕТ - РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ФІКЦІЯ?	81
Самуляк М. Ю.	
ВІД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ: ПЕРЕГЛЯД ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ОКРЕМИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	86
Тимофєєва Л.Ю.	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕДОСТОВІРНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ	92
Туляков В.О.	
КРИМІГРАЦІЯ ТА КРИМІНАЛІЗАЦІЯ МІГРАЦІЇ В ДЕРЖАВАХ ЄС І ПОЗА НИМ: СПРАВИ HRSRІ JAMAА ТА KІNSA ЯК ЮРИДИЧНИЙ ПОВОРОТНИЙ МОМЕНТ	98
Устрицька Н.І., Самченко М.Ю.	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ТА НЕРОЗГЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІТЕЙ	104
Серкевич І. Р.	
КІБЕРТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА КІБЕРБЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	109
Харитонов О.В.	
ЗВУЖЕННЯ ПРОСТОРУ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР	114
Шкарабан А.В.	
ПРАВА ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНОГО ВІДПОВІДНО ДО НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	120
Ясін І.М.	
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	126

Туляков В.О.

професор кафедри кримінального права,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України
(Національний університет «Одеська юридична академія»)

КРИМІГРАЦІЯ ТА КРИМІНАЛІЗАЦІЯ МІГРАЦІЇ В ДЕРЖАВАХ ЄС І ПОЗА НИМ: СПРАВИ HRSRІ JAMAA ТА KINSA ЯК ЮРИДИЧНИЙ ПОВОРОТНИЙ МОМЕНТ

У сучасній міграційній політиці Європейського Союзу (ЄС) дедалі більше простежується тенденція до перетину сфер міграційного контролю та кримінального правосуддя, відома як «криміграція». Цей феномен означає залучення кримінально-правових механізмів для регулювання міграційних процесів, нормалізацію тримання під вартою мігрантів, а також впровадження поліцейського нагляду як складової міграційної політики. У центрі такої політики стоїть логіка безпеки, яка розглядає мігранта не як особу, що потребує захисту, а як потенційну загрозу, що має суттєві правові наслідки [1].

Одним із ключових кейсів, що ілюструє проблематику криміграції, стала справа «Hirsi Jamaa та інші проти Італії» у Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ). У цій справі йшлося про групу мігрантів, яких італійська влада затримала у Середземному морі та безпосередньо повернула до Лівії без належної процедури розгляду їхніх заяв про притулок. ЄСПЛ визнав такі дії порушенням статей 3 (заборона катувань і нелюдського поводження) та 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Європейської конвенції з прав людини, а також принципу non-refoulement, що забороняє повернення осіб у країни, де їм загрожує небезпека [2]. Ця справа стала прецедентною для всієї Європи, оскільки засвідчила: навіть у контексті міграційної кризи держави не мають права

ігнорувати фундаментальні права людини, а криміналізація міграційних процесів не може виправдовувати порушення міжнародних зобов'язань.

Поняття «криміграції» (від англ. *crimmigration*) було вперше введено у науковий обіг для опису явища, коли інструменти кримінального права застосовуються до осіб, які здійснюють міграцію або допомагають мігрантам. Ми вважаємо, це явище включає не лише криміналізацію нелегального перетину кордону чи перебування, а й криміналізацію допомоги мігрантам, навіть якщо така допомога має гуманітарний характер. У межах ЄС ця політика була інституціоналізована через так званий «Пакет допомоги» — Директиву 2002/90/ЄС та Рамкове рішення 2002/946/PVK, які зобов'язують держави-члени криміналізувати будь-яке «сприяння» незаконному в'їзду, перебуванню чи транзиту, незалежно від наявності вигоди чи гуманітарних мотивів [3]. У центрі цієї політики стоїть логіка безпеки, де мігрант виступає не як особа, що потребує захисту, а як загроза. Відтак, законодавство спрямоване не лише на запобігання злочинам, а й на стримування самого факту міграції, що має серйозні правові наслідки.

Особливої гостроти проблема набуває на тлі сучасних судових процесів. Так, справа *Kinsa* (C-460/23) у Суді ЄС стала юридичним поворотним моментом, оскільки вперше поставила питання про відповідність положень «Пакету допомоги» фундаментальним правам, закріпленим у Хартії основних прав ЄС. У цій справі громадянка ДР Конго, яка разом із дочкою та племінницею прибула до Італії з підробленими паспортами, була звинувачена у «сприянні незаконному в'їзду» за відсутності будь-якої вигоди чи злочинного наміру. Їй загрожувало до 15 років позбавлення волі, що викликало широкий резонанс у правозахисній спільноті. Юрист Франческа Канчелларо звернулася до Суду ЄС із проханням тлумачити, чи відповідає «Пакет допомоги» та його національні імплементації положенням ХОП — зокрема, щодо права на сімейне життя (ст. 7), заборони дискримінації (ст. 21), принципу пропорційності (ст. 52), а також права на притулок (ст. 18) [4, 5].

Директива 2002/90/ЄС критикується за надто широке формулювання «допомоги», що не розрізняє гуманітарних, експлуатаційних чи фінансово мотивованих дій. Відсутність обов'язкового елементу вигоди чи наміру є ключовим недоліком з позиції захисту прав людини. Навіть у світлі рішень Суду ЄС у справах C-82/19 (Commission v. Hungary) та C-821/19 (NGO case), де вже наголошувалося на необхідності обмеження криміналізації гуманітарної діяльності, національні законодавства, зокрема італійське, зберігають репресивний характер, створюючи охолоджуючий ефект для НУО та приватних осіб [6].

Порівняно з позаєвропейськими підходами, правова база ЄС є значно жорсткішою. Наприклад, у США криміналізуються лише дії з наявністю вигоди, а в Австралії та Канаді існують винятки для гуманітарної допомоги. Це свідчить про відсутність у ЄС належного балансу між безпекою та правами людини.

Очікуване рішення у справі Kinsa може мати кілька сценаріїв: підтвердження статус-кво, визнання порушень із подальшим переглядом законодавства, або ж тлумачення з винятками, що передбачатиме обов'язок оцінювати контекст дій — мотив, відсутність вигоди, родинні зв'язки [7].

Для України, яка перебуває у процесі гармонізації законодавства з європейським правом, справа Kinsa є особливо показовою. В умовах війни мільйони українців були змушені перетинати кордон без належних документів, часто за допомогою родичів, волонтерів або НУО. У післявоєнний період Україна може зіткнутися з тиском щодо імплементації норм, аналогічних «Пакету допомоги». Водночас приклад Kinsa засвідчує, що криміналізація допомоги у перетині кордону може суперечити базовим правам і не повинна бути автоматично імпортована. Для України важливо зберегти баланс між національною безпекою та захистом людяності, особливо щодо своїх громадян, які вимушено мігрували або допомагали іншим у надзвичайних обставинах [8].

Отже, кейси «Hirsi Jamaa» та «Kinsa» демонструють, що сучасна європейська міграційна політика перебуває у точці перетину між безпекою та правами людини. Від того, яким буде остаточне рішення Суду ЄС у справі Kinsa,

залежить не лише доля окремих мігрантів, а й стратегічний вектор розвитку міграційного права в Європі та країнах, що прагнуть до євроінтеграції.

Справа Kinsa в цьому контексті є дороговказом. Вона показує, що криміналізація допомоги у перетині кордону без вказівок на мотиви (на кшталт диспозиції діяння в контексті ч.1 ст. 332 КК України «Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України, керівництво такими діями або сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод») може суперечити базовим правам і, можливо, не повинна залишитися без опису мотивації та контексту дії.

Основна проблема адаптації криміграційних норм до права ЄС полягає в збереженні людської гідності та фундаментальних прав навіть тоді, коли застосовуються законні відступи. Це вимагає забезпечення того, щоб усі надзвичайні заходи залишалися законними, необхідними, пропорційними та підлягали прозорому нагляду. Крім того, ми повинні встановити гнучкі рамки для тимчасових відступів від прав із чіткими вказівками щодо законності таких заходів під час надзвичайних ситуацій, збалансовуючи державну безпеку з фундаментальними правами в контексті сучасних парадигмальних підходів [9].

Для України важливо зберегти баланс між національною безпекою і захистом людяності - особливо щодо своїх громадян, що вимушено мігрували або допомагали іншим в умовах форс-мажору.

Справу Kinsa слід розглядати не лише як спір про правове тлумачення, а як тест на цінності ЄС - чи стоятиме він на стороні безпеки будь-якою ціною, чи обере шлях, що поважає людську гідність [9] . Директива 2002/90/ЄС містить широке формулювання «допомоги» без диференціації між гуманітарними, експлуатаційними чи фінансово мотивованими діями. Відсутність обов'язкового елементу вигоди чи наміру, як і у ст.332 КК України, є ключовим недоліком з погляду прав людини.

Для України, яка знаходиться в процесі євроінтеграції та постконфліктної трансформації, приклад Kinsa повинен стати основою для вироблення обережної, правозахисної політики в міграційній сфері в повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Vavoula, Niovi and Tsourdi, Lilian, Intertwining Criminal Justice and Immigration Control in the EU: Theoretical, Interdisciplinary, and Practical Perspectives (March 18, 2025). University of Luxembourg Law Research Paper No. 2025-02, "Intertwining Criminal Justice and Immigration Control in the EU", co-edited by Niovi Vavoula, Evangelia (Lilian) Tsourdi, and Valsamis Mitsilegas (Routledge, forthcoming 2025). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5183667> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5183667>
2. Hirsi Jamaa and Others v. Italy, ECtHR, Application no. 27765/09, Judgment of 23 February 2012. Available at <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109231>
3. EUR-Lex. (2023). Directive 2002/90/EC. Available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62023CC0460>
4. CivilMRCC. (2023). The Kinsa Case: Freedom of Movement vs Fortress Europe. Available at <https://civilmrcc.eu/criminalisation/the-kinsa-case-freedom-of-movement-vs-fortress-europe/>
5. Kinsa Case Project. (2024). Legal Background and Summary. Available at <https://kinsa-case.eu>
6. Festival Sabir. (2024). The Kinsa Case: An Opportunity to Dismantle the Criminalisation of Migration. Available at <https://www.festivalsabir.it/en/evento/the-kinsa-case-an-opportunity-to-dismantle-the-criminalisation-of-migration/>
7. Court of Justice of the European Union. (2024). Press Release C-460/23 Kinsa. Available at <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-12/cp240203en.pdf>
8. Tuliakov V. O., Savinova N. A. Colonizing criminal law: towards new architecture of criminal code // Вісник Асоціації кримінального права України. –

2024. – Вип. 2(22). – С. 53–74. Available at DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.22.313732>

9. Tuliakov, Viacheslav, Radical philosophical concepts as a resource for doctrinal renewal of criminal law (May 21, 2025). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5262869> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5262869>